

Печатка 85 пластового куреня імені Богдана Хмельницького в Бродах

Заснування 85 пластового куреня імені гетьмана Богдана Хмельницького в Бродах відноситься не пізніше 1927 р.¹. Про це свідчить «Записник»² голови Верховної Пластової Команди у Львові Северина Левицького, який містить інформацію за 1926-1929 рр., та спогади пластуна Андрія Турчина³. Печатка 85 пластового куреня імені Богдана Хмельницького в Бродах згідно архівних даних з'явилася лише у 1929 р.

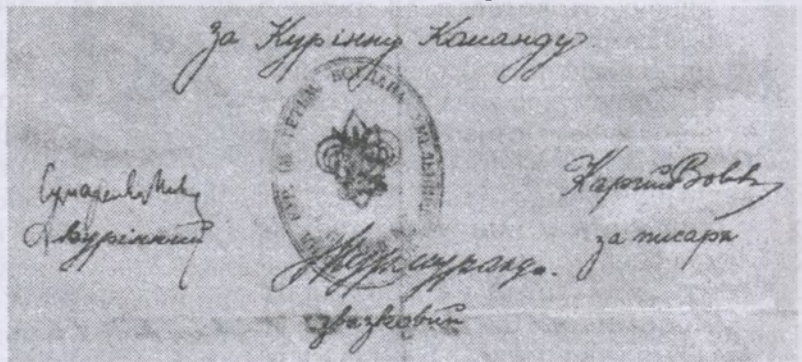
На документах Центрального державного історичного архіву України у Львові, що зберігаються у 389 фонді («Верховна пластова команда, м. Львів») зафіксовано відбитки печатки 85 пластового куреня імені гетьмана Богдана Хмельницького в Бродах. Вони містяться на двох документах: 1) звіт 85 пластового куреня імені Богдана Хмельницького в Бродах за третій чвертьрік 1929р.⁴, завірений курінним Миколою Сумаренком, курінним писарем Маркіяном Голинським та зв'язковим Володимиром Мурським («Мурмурандом»), датований 5 жовтня 1929 р.; 2) звіт 85 пластового куреня імені Богдана Хмельницького в Бродах за перший чвертьрік 1930 р.⁵, завірений курінним Миколою Сумаренком, курінним писарем «Карим Вовком» та зв'язковим Володимиром Мурським («Мурмурандом»), датований 30 березня 1930 р.

Печатка 85 пластового куреня імені Богдана Хмельницького в Бродах є овальної форми, розмірами 33,5x44 мм. Відбиток чорнильний, фіолетовий із зображенням трипелюсткової лілеї з Тризубом, доброї якості. Легенда печатки виконана друкованим шрифтом, напис українськомовний. У легенді застосовано скорочення: «ПЛ.» – «ПЛАСТОВИЙ», «КУР.» – «КУРІНЬ», «ІМ.» – «ІМЕНІ», «ГЕТЬМ.» – «ГЕТЬМАНА». В організації «Пласт» Галичини того часу на печатках, як правило, використовували не сам Тризуб⁶, а організаційну емблему – мистецьки сплетені Тризуб і трипелюсткова лілея, авторство якої належить професорові Академічної гімназії у Львові Мирону Федусевичу та графіку Робертові Лісовському⁷.

Печатка 85 пластового куреня імені Богдана Хмельницького в Бродах прикладена до

документів, які датуються 5 жовтня 1929 р. (№ 1) та 30 березня 1930 р. (№ 2). Швидше за все, вона використовувалася до вересня 1930 р., коли діяльність «Пласту» була заборонена польською окупаційною владою. Треба віддати належне членам пластової організації в Бродах, які на свій ризик і страх, використовували печатку. Адже, в разі її виявлення польською поліцією, пластуни наражалися на грошові покарання та навіть арешти.

За композиційним оформленням печатка 85 пластового куреня імені Богдана Хмельницького в Бродах є такою ж (за

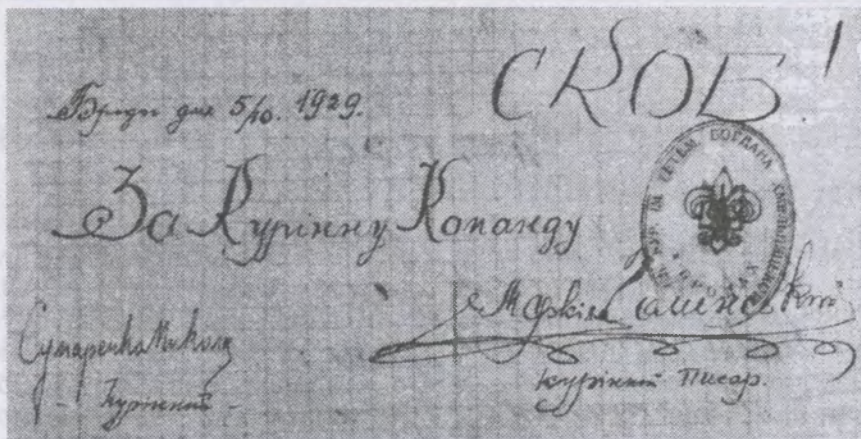
№1.

винятком розмірів) як печатки 43 пластового куреня імені князя Олега Віщого в Бібрці⁸, 45 пластового куреня імені Святослава Завойовника в Павелчі^{9,10}, 48 пластового куреня імені Дмитра Вітовського в Підгайцях¹¹, 75 пластового куреня імені Богдана Хмельницького в Зборові¹², 83 пластового куреня імені гетьмана Івана Мазепи у Винниках¹³, 84 пластового куреня імені Дмитра Вітовського в Жовкві¹⁴ та ін.

Можливо завдяки новим виявленим документам з історії 85 пластового куреня імені Богдана Хмельницького можна буде чіткіше встановити час функціонування печатки, її автора, місце зберігання матриці тощо.

Наразі не відомо чи мали печатки 86 пластовий курінь юначок¹⁵ і 87 пластовий курінь імені Тимоша Хмельниченка в Бродях. Про перший інформація є надзвичайно скупа. Другий – зареєстрований Верховною Пластовою Командою у Львові не пізніше 7 травня 1930 р. тому його керівництво навряд чи встигло за чотири місяці з травня по вересень виготовити печатку¹⁶. Отже,

№ 2.

виявлена сфрагістична пам'ятка 85 пластового куреня імені Богдана Хмельницького на сьогодні є єдиною пластовою печаткою, яка використовувалася у Бродях упродовж існування пластової організації 1920-их рр.

Місце зберігання:

ЦДІАУЛ. – Ф.389. – Оп.1. – Спр.39. – Арк. 63 зв. (№ 1).
ЦДІАУЛ. – Ф.389. – Оп.1. – Спр.42. – Арк. 49 зв. (№ 2).

Нижче подаємо опис та зображення печатки, що публікується вперше:

Матеріал: фіолетове чорнило.

Форма: овальна.

Розмір: 33,5x44 мм.

Зображення: трипелюсткова лілея з Тризубом.

Легенда: 85. ПЛ. КУР. ІМ. ГЕТЬМ. БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО В БРОДАХ.

Датування: 5.10.1929 р. – 30.03.1930 р.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

¹ Про «Пласт» у Бродях див.: Сова А. Декілька невідомих документів про «Пласт» у Бродях (кінець 1920-их рр.) // Брідщина – край на межі Галичини й Волині. Матеріали шостої краєзнавчої конференції, присвяченої Дню пам'яток історії та культури 20 квітня 2012 року). – Броди: Бродівський історико-краєзнавчий музей, 2012. – Випуск 5. – С.127–133.

² ЦДІА України у Львові. – Ф.389. – Оп.1. – Спр.77. – Арк. 1–85.

³ Турчин А. Тайний Пласт у Бродях // Брідщина. Літературно-краєзнавчий журнал. – Броди, 1995. – №5. – С. 48–55; Турчин А. Тайний Пласт у Бродях // Броди і Брідщина. Історично-мемуарний збірник / Редактор Богдан Зробок. – Броди, 1998. – Кн. II. – С.211–220.

⁴ ЦДІА України у Львові. – Ф.389. – Оп.1. – Спр.39. – Арк. 63–63 зв.

⁵ ЦДІА України у Львові. – Ф.389. – Оп.1. – Спр.42. – Арк. 49–49 зв.

⁶ Єдиною виявленою сфрагістичною пам'яткою серед усіх пластових куренів та структурних підрозділів Галичини міжвоєнного періоду, яка містила зображення Тризуба без додаткових елементів є печатка 21 куреня імені Івана Богуна у Чорткові, яка використовувалася на документах з 10 червня 1923 р. до 24 жовтня 1927 р. Докладніше див.: ЦДІА України у Львові. – Ф.389. – Оп.1. – Спр.32. – Арк. 94; Спр.33. – Арк. 130 зв., 131 зв., 132 зв., 133 зв.; Спр.741. – Арк. 3, 9, 10, 13; Спр.961. – Арк. 432 зв.; Сова А. Печатки 21 пластового куреня імені Івана Богуна у Чорткові // Знак. Вісник Українського геральдичного товариства. – Львів, 2013. – Вересень. – Число 61. – С.5.

⁷ Сова А. Печатки як джерело до історії організації «Пласт» у Галичині (1910–30-ті роки) // Книжкова та рукописна культура: історія, методологія, джерельна база: тези доповідей і повідомлень: міжнародна наукова конференція (Львів, 17–18 травня 2012 р.). – Львів, 2012. – С. 32–35.

⁸ ЦДІА України у Львові. – Ф.389. – Оп.1. – Спр.40. – Арк.74 зв.; Спр.164. – Арк.127.

⁹ ЦДІА України у Львові. – Ф.389. – Оп.1. – Спр.31. – Арк.54 зв.; Спр.32. – Арк.136 зв., 137 зв.; Спр.34. – Арк.46, 47 зв., 48 зв.; Спр.36. – Арк.17 зв.; Спр.76. – Арк.48, 51; Спр.112. – Арк.40, 41, 42, 75, 94, 95, 96, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 108, 109, 110, 111, 112; Спр.113. – Арк. 23; Спр.164. – Арк. 128; Спр.640. – Арк.1, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13 зв., 15 зв., 16, 18, 19, 20 зв., 21, 22, 23, 24, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 45, 46, 47 зв., 48, 49.

¹⁰ Село Павелче у 1946 р. перейменоване на с. Павлівка – тепер Тисменицького р-ну Івано-Франківської обл.

¹¹ ЦДІА України у Львові. – Ф.389. – Оп.1. – Спр.36. – Арк.19; Спр.38. – Арк.116 зв., 117 зв., 119 зв.; Спр. 181. – Арк.19, 32.

¹² ЦДІА України у Львові. – Ф.389. – Оп.1. – Спр.39. – Арк. 49 зв.

¹³ ЦДІА України у Львові. – Ф.389. – Оп.1. – Спр.41. – Арк. 71 зв.; Спр.42. – Арк.48.

¹⁴ ЦДІА України у Львові. – Ф.389. – Оп.1. – Спр.41. – Арк. 38 зв.; Спр.164. – Арк.82, 144; Спр.182. – Арк.25.

¹⁵ Левицький С. Український Пластовий Улад в роках 1911–1945 у спогадах автора (Причинки до історії Пласту). – Мюнхен: Молоде Життя, 1967. – С.56.

¹⁶ Докладніше див.: Сова А. Декілька невідомих документів про «Пласт» у Бродях (кінець 1920-их рр.) // Брідщина – край на межі Галичини й Волині. Матеріали шостої краєзнавчої конференції, присвяченої Дню пам'яток історії та культури 20 квітня 2012 року). – Броди: Бродівський історико-краєзнавчий музей, 2012. – Випуск 5. – С.127–133.